

גנזי המלך

קובץ שבועי בענייני יהדות מהוצאת **ארבע כנפות**

168

להזמנת עלונים ולפרסום טל: 03-6762226 מופץ בכל הארץ ב-90,000 עותקים

"וְרֵאִיתָ בַּנְּשִׁיבָה אֵשֶׁת יִפְתַּת תַּאֲרָ וְחִשְׁקֶתָ בָּהּ וְלִקַּחְתָּ לָךְ לְאִשָּׁה"

**מהי הרעה חולה המכלה כל חלקה טובה בישראל ובאדם?
מתוך דרשותיו של הרב אמנון יצחק שליט"א**

היתה כמות ונכנס בדמות זו לחדר של אותו זקן וכיון שנשא עיניו וראה אותה, דיבר אתה דברים אשר אינם ראויים לחסיד כמותו, אבל תכף התחרט והיה לו צער גדול מזה וכנראה שהיה בסכנה מחמת הצער, כי היה חסיד גדול אמיתי ורחמו עליו בשמים ונצטוו אותו רוח להפסיק והתגלה לו ואמר לו: "דע כי שלחו אותי מן השמים ללמד אותך בזה, שלא תגרוס עוד 'אל תאמין בעצמך עד יום וקנותך' אלא 'עד יום מותך'!".

אחז"ל (רש"י שם י):
'במלחמת הרשות הכתוב מדבר. שבמלחמת ארץ ישראל אין לומר: 'וְנִשְׁכִּיתָ שְׂבִי'. שהרי כבר נאמר **בשבעה אומות: "לא תחיה כל נשמה"** (דברים כ). והנה, במלחמה הרשות כתוב: **"מי האיש הִירָא וְרָךְ הַלֵּכָב יִלְךָ וְיִשָּׁב לְבֵיתוֹ"**. ואחז"ל: **"הִירָא וְרָךְ הַלֵּכָב"** זה המתירא מעבירות שבירד' (סוטה מד.). ועל איו עבירה חוזר מעורכי המלחמה?

אחז"ל (שם): אפילו 'שח בין תפילה לתפילה, (תפילין) עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה. כי ההלכה היא; ששניהם מצוה אחת ואין צריך אלא ברכה אחת על שניהם וכיון ששח הוצרך לברך על של ראש גם כן ונמצא גורם ברכה שאינה צריכה.

ואם כן, מי הם האנשים שלא חזרו והולכים במלחמה? צדיקים גמורים ודאי, שלא עברו שום עבירה מימיהם, אפילו עבירה קלה כזו של שיחה בין תפילין של יד לתפילין של ראש.

ועל אותם האנשים הצדיקים נאמר בפרשה: **"וְרֵאִיתָ בַּנְּשִׁיבָה אֵשֶׁת יִפְתַּת תַּאֲרָ וְחִשְׁקֶתָ בָּהּ"** ואחז"ל: **"לא דַּפְּרָה תוֹרָה אֶלָּא כִּנְגַד יַצַּר הָרַע"**. מוטב שִׁיאֲכִלוּ

הנה, עד יום מותו של האדם אינו בטוח בעצמו כלל ועליו לבקש רחמים שיעזרוהו השי"ת שלא ישל ח"ו וכמו שהביאו חז"ל (קדושין ל:): הפסוק: **"צוּפָה רְשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְקֵשׁ לְהִמָּיתוֹ"** אמר ר"ש בן לוי: **"יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו"**.

והנה, בלא יראת העונש, אי אפשר לאדם לכבוש את יצרו ומדותיו המגונות; את התאוה, את הכעס ואת החמד והכדומה. וכן מצינו בחז"ל (שבת פח.) שאמר: שעל אף מדרגתם של כלל ישראל בקבלת התורה על הר סיני, שאמרו כולם: **"נַעֲשֶׂה"**

המשך בעמ' 2 <<<

יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁר תְּמוֹתוֹת שְׁחוֹטוֹת וְאֵל יֹאכְלוּ בְּשֵׁר תְּמוֹתוֹת נְבִלוֹת' (קדושין כא). כלומר: שירדה תורה לסוף דעתו של זה, שאם לא יתירו לו לקחת אותה בהיתר יקחנה באיסור! והרי זה נורא למבין דבר, לדעת כחות הנפש שבאדם!

ואחז"ל (ירושלמי שבת ח.): **'מעשה בחסיד אחד שהיה יושב ושונה: אֵל תִּאֲמִין בְּעֶצְמְךָ עַד יוֹם וְקוֹנֶתְךָ'** במקום: **'אֵל תִּאֲמִין בְּעֶצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ'** (אבות ב). כי היה חסיד גדול וזקן והרגיש בעצמו שאין לו כבר שום שייכות לעוה"ז והתרעמו עליו בשמים על שינוי זה ונתנו רשות ליצה"ר הרוחני והתחפש לאשה יפת תואר, אשר מימות תובל קין לא

"וְרֵאִיתָ בְּשִׁבְיָהּ אֵשֶׁת יִפְתָּ תֹאֵר וְחִשְׁקָתָ בָּהּ וְלִקְחָתָ לָךְ לְאִשָּׁה"

הרמב"ם מסביר לנו בדברים האלה את הענין: 'התבוננו מה אירע למרים הנביאה שדברה באחיה שהיתה גדולה ממנו בשנים וגידלתו על ברכיה וסיכנה בעצמה להצילו מן הים והיא לא דברה בגנותו, אלא טעתה שהשוותו לשאר נביאים והוא לא הקפיד על כל הדברים האלו, שנאמר: "וְהָאִישׁ מִשָּׁה עָנָו מְאֹד" (במדבר יב). ואע"פ כן מיד נענשה בצרעת. קל וחומר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות' (רמב"ם 'יד החזקה' טומאת צרעת' טז).

ביאור הדברים: כמה גדול היצר של ספור לשון הרע וביחוד על גדולי עולם, שאפילו מרים הנביאה אחותו של משה ש'גידלתו על ברכיה וסיכנה בעצמה להצילו מן הים והיא לא דברה בגנותו, אלא טעתה שהשוותו לשאר נביאים' ולא עוד, אלא בשעת מעשה כשכל ישראל רואים איך היא נענשת על המקום והיא מצורעת כשלג, עונש חמור על לשון הרע, נאמר: 'מפני מה לא האריך משה בתפילה? שלא יאמרו ישראל; אחותו עומדת בצרה והוא עומד ומאריך בתפילה. דבר אחר: שלא יאמרו ישראל; בשביל אחותו הוא מאריך בתפילה, אבל בשבילנו אינו מאריך בתפילה' (רש"י יב ג).

העונש הגלוי איננו מרתיע ואין איש שם על לב, שלא לדבר בגנותו של מרע"ה העניו מכל אדם וכל מה שיעשה ידברו בו סרה ויחשדו בו שהוא מאריך בתפילה בשעה שאחותו נתונה בצרה, אכזריות כזאת, שגם אדם פשוט איננו מסוגל לזה, או הצד ההפוך, שרק 'בשביל אחותו הוא מאריך בתפילה' ולא בשביל אחרים.

וכן הוא בכל הדורות ובכל הזמנים מדברים סרה בגדולי הדור וחושדים בהם דברים שאין להעלותם על הדעת וכמ"ש חז"ל: 'זהכל - כלשון הרע' (בבא בתרא קסה.). או באבק לשון הרע. וזו רעה חולה המכלה כל חלקה טובה בישראל ובאדם. ולכן מזהירה התורה בכל לשון של אזהרה על נגע הצרעת: "זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמַרְיָם בְּדֶרֶךְ זָכוֹר וְלִמַּד עַד הֵיכָן הַדְּבָרִים מִגִּיעִים, שאפילו מרים הנביאה עלולה להיכשל בהם וכל זה איננו מועיל לעקור את הנגע הזה, "זָכוֹר" ו"הַשְׁמֵר בְּנִגְעַת הַצְרַעַת" הזה כי בנפשך הוא. ■

וישקע עוד יותר בתאותו. כי אם לא השריש בקרבו יראת העונש ולעמוד כנגד יצרו, הרי הוא הולך ונשקע בתאוה ויתנבל יותר ויותר וגם גופו נחלה ונחלש, ככתוב: "אַל תִּתֵּן לְנַשִּׁים חֵילָךְ" (משלי לא). אלא ודאי ההכרח לאדם שירכוש שניהם ביחד, החכמה והמוסר שהם ההלכות והאגדות כדי שיגיע לתקון המידות. כלומר: שלא יחפוץ ברע ולא יתאוה לרע. ודבר זה תלוי בהכרה והשגחה בשכל האדם. וירשנו אותו מאבותינו ואבות אבותינו שעמדו על הר סיני וענו ואמרו כולם יחד: "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" ואע"כ היו צריכים עוד ליראת העונש של הגוף בפשטות, כי לא תמיד עומד האדם ברום שכלו ונשאר בטבעו ואז הרי; 'גזל ועריות נפשו של אדם מחמדתו' (מכות כג:) ואין עצה אחרת רק יראת העונש!

ומהי העצה להסיר רוע מעללים אלו ולבוא להתרגשות הלב, שירגיש וידע בלבבו ונפשו מה שהוא אומר בפיו ולפני מי הוא עומד?

"רְאִישִׁית חֲכָמָה יִרְאת ה'" (תהילים קיא). ביראת שמים מתחמם לב האדם ומסיר הקרירות מקרבו ומתחיל לחשוב חשבון נפשו היכן הוא נמצא. ויראת שמים משיגים רק בהתבוננות הוא למוֹד המוסר! וכך אמר עקביא בן מהללאל (אבות ג): 'הִסְתַּכַּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאֵין אִתָּךְ בָּא לִיְדֵי עֲבָרָה; דַּע, מֵאֵין בָּאתָ וּלְאֵן אִתָּךְ הוֹלֵךְ. וּלְפָנַי מִי אִתָּךְ עֵתִיד לָתֵן דִּין וְחֶשְׁבוֹן'. (לב אליהו' מאמר 'אל תאמין בעצמך').

"זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמַרְיָם בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם" (דברים כד ט)

התורה מצוה אותנו לזכור תמיד, את "אֲשֶׁר עָשָׂה ה'.. לְמַרְיָם" בדרך בצאתנו ממצרים. וכן אנו נוהגים לומר בכל יום את הפסוק הזה, ביחד עם עוד זכירות שהתורה הזהירה אותנו עליהן, כמו יציאת מצרים, זכירת מעשה עמלק, שבת ומתן תורה.

על מה ולמה נחשב הענין הזה של לשון הרע שדברה מרים על אחיה הגדול שאנו צריכים לזכור את המעשה הזה לדור ודור לעולם ועד?

וְנִשְׁמָע" עד ש'יצתה בת קול וְאָמְרָה לָהֶם: "מִי גִיְלָה לְבַנֵּי רְזוּזָה? אַעֲפֹכ־אֲחֻזִּי" ל: 'שִׁפְפָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם אֵת הָהָר כְּגִיגִית וְאָמַר לָהֶם: "אִם אַתֶּם מְקַבְּלִים הַתּוֹרָה מוֹטָב. וְאִם לֹא שֵׁם תְּהֵא קְבוּרַתְכֶם" ' וכ"כ למה? מה היה צריך לאיים עליהם באיום נורא זה?

אבל הטעם הוא: שאפילו האדם הגדול ביותר, כל זמן שהוא בחיים על הארץ הזאת אין להאמין בו ולכן צריך שיהא מורא שמים עליו, דהיינו בפשטות: יראת העונש! שיהא ירא ומפחד שאם יעבור על רצון הבורא יתברך יענש חמורות. ולכן 'פָּפָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם אֵת הָהָר כְּגִיגִית'.

ואיך נעשה האדם לירא שמים?
א. צריך ללמוד ההלכות בשו"ע כדי לידע איך לקיים התורה.
ב. דברי אגדות וגם אלו צריכים הרבה למוד, מהר"י אבוהב לקט כל האגדות שבש"ס ועשה מזה חבור גדול הנקרא - 'מנורת המאור'.

וכן אחז"ל (אבות דרבי נתן כט): 'כל שיש בידו מדרש ואין בידו הלכות זה גבור ואינו מזוין. כל שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש חלש וזוין בידו'. והוא מה שאמר שלמה המלך ע"ה: "לְדַעַת חֲכָמָה וּמוֹסֵר" (משלי א). "חֲכָמָה" היא הכלי זין לאדם נגד יצה"ר! אבל אם האדם חלש ואינו יכול להרים את הכלי זין שבידו ולהשתמש בו כנגד השונא, א"כ מה יועיל לו כלי זינו? לכן הכריז שלמה המלך שצריך: "לְדַעַת חֲכָמָה וּמוֹסֵר"!

ע"י למוד המוסר נעשה אדם גבור; גבורת הלב וגבורת הנפש ואז יוכל להשתמש בכלי זינו נגד השונא הגדול השוכן בבתי נפשו ויכריעו תחתיו. וכמ"ש חז"ל שאמרו לו חבריו לאיוב: "אַף אִתָּךְ תִּפְּרַר יָרְאָה" (איוב טו).

אמר הקב"ה: 'בְּרֵאתִי יְצֵר הָרָע וּבְרֵאתִי לוֹ תוֹרָה תְּבַלִּין' הנה התחילו ביראה וגמרו בתורה! אבל דבר אחד הוא: "לְדַעַת חֲכָמָה וּמוֹסֵר"!

ולכן עלינו לדעת שאם אדם אינו לומד מוסר, הרי הוא רחוק מיראת העונש וממילא הוא רחוק מכבישת היצר! ואל יטעה אדם השקוע בתאוה, כי בלא מוסר יכול להשליך מעליו משא התאוה, בשום אופן לא! ואפילו אם ישא אשה לא יועיל לו, אדרבה עי"ז ימצא לו פתחי היתר

אלול

'מִסְקָלִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה'

בין חדש אלול לשנת השמטה

כדי שמלאכתו תהיה קלה יותר. עד עכשיו שילהב את האש בפיו ומעכשיו חשב, כבר יהיה לו מפוח מכני ותוקל עליו מלאכתו. בא לביתו, הציב את המפוח והנה הוא מנפח ומנפח והאש אינה נאחזת. הלך במפח נפש אצל יודעי דבר ואלה הסבירו לו שהוא שכח רק דבר פעוט, המפוח יכול לשלהב את האש ולהפוך אותה ללהבה, אבל בתנאי שקיים לפחות נצוץ. כך ימי אלול. הם יכולים ברוחם לעורר את הלבבות לקראת ימי הדין והרחמים, אבל בתנאי שקיים לפחות נצוץ. ■

יתלוש את העשבים הרעים, את המדות הרעות שבו. וכך גם יפסל - שישתדל שיהיו התורה והמעשים הטובים שלו שלמים ומפוסלים וכל זה עד לראש השנה, כדי שבכוא הזמן יוכל לשוב בתשובה שלמה מכל חטאיו. ה'מגיד מדובנא' דרש פעם, בימי אלול, דרשה נלהבת של מוסר, אבל הבחין שהם נשארים קרירים ואינם לוקחים את דבריו אל הלב. כשראה שכך, סיים את דבריו כדרכו במשל: נפח בעיר שדה אסף פרוטה לפרוטה ובא אל העיר הגדולה וקנה מפוח,

במשנה מסכת שביעית (ב ג) נאמר: 'מִסְקָלִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. מִקְרָסְמִין מְזַרְדִּין, מִפְסָלִין, עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה'. את כל המלאכות האלה בקרקע מותר לעשות עד תחילת שנת השמטה. בעל ה'אור פני משה': מוצא במשנה הזו רמז לימי אלול ומלאכת האדם בהם. שלא ימתין עד לעשרת ימי תשובה אלא יסקל - את אבני הנגף שנגרמו מעונות השנה ומעכבים אותו בעבודת ה' עוד בימי אלול. ויכרסם - כלומר: יוציא את הטוב מהפסולת שבו עד ראש השנה. ויזרד -

עלי הגיון

"לִמְעַן יִיטַב לָךְ וְהָאֲרֻכָּת יָמִים"

ההבדל שבין אריכות ימים המובטחת ב'שילוח הקן' לזו המובטחת ב'כבוד אב ואם'

ועוד הוסיפו: שההבטחה הכפולה הזו לאריכות ימים ולחיים טובים נאמרה גם במצוה קלה כמו 'שילוח הקן' וגם במצוה חמורה כמו 'כבוד אב ואם'. הדבר בא ללמד אותנו שכל תרי"ג המצוות חשובות במדה שוה וכפי שנאמר בפרקי אבות: 'וְהָיוּ זְהִיר בְּמִצְוָה קְלָה כְּבַחְמוּרָה, שְׂאִין אֶתָּה יוֹדֵעַ מִתֵּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹת' (ב א). ■

ובגניו" (יז כ). וכן בפרשת קריאת שמע שנאמר: "לִמְעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם"? משיב על כך בעל 'המעדני מלך': שהמדרש אינו מונה אלא, את אותן ברכות לאריכות ימים שלהן מוסיפים גם את ההבטחה "לִמְעַן יִיטַב לָךְ". רק ב'כבוד אב ואם' וב'שילוח הקן' מובטחים לא רק חיים ארוכים, אלא גם חיים טובים.

במדרש רבה נאמר: 'לא גילה הקב"ה מתן שכרן של מצוות חוץ משתי מצוות החמורה שבחמורות והקלה שבקלות' (דברים ו ב) ('כבוד אב ואם' ו'שילוח הקן'). שואלים המפרשים: והרי גם במצוות "שום תִּשִׁים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ" (יז) יש הבטחה לאריכות ימים כפי שנאמר בדברים: "לִמְעַן יֶאֱרִיךְ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא

הלכה

"תִּמְחָה אֶת זְכַר עַמְלֶק"

החיוב המיוחד לצאת ידי חובת מחית זכר עמלק בפרשת 'כי תצא' שלפני שנה מעוברת

'היה מחתך מבשרו כזית ומאכיל לבת יענה'. למה דוקא לבת יענה ולא לשאר עופות השמים? אלא שבמסכת חולין (סד): 'מניין לביצה טמאה שהיא אסורה מן התורה? שנאמר: "וְאֵת בַּת יַעֲנָה" (ויקרא יא טז). וכי בת יש לה ליענה? אלא; זו ביצה טריפה'. מכאן אנו למדים 'שכל היוצא מן הטמא, טמא'. ולכן ביצת עוף טמא היא טמאה. את זה בקש שמואל לרמוז, שכשם ש'היוצא מן הטמא טמא' שכן הטבע בא בירושה, כך אסור לרחם על זרעו של עמלק הרשע, שטבעו הוא רע והוא שונא ישראל. ■

שהיא שנה מעוברת. ובעצם, מדוע הקפידו כל כך במחית זכר עמלק דוקא ולא במחית רשעים אחרים שנטפלו לעם ישראל בכל הדורות? עונה על כך ה'עונג יום טוב' בשם הראשונים ומסביר: ששנאתו של עמלק היתה טבועה בדמו. היא היתה שנאה טבעית ומכיון שהטבע בא בירושה, גם בזרעו של עמלק טבועה אותה שנאה ולכן מצווים אנחנו למחות אותם. לפי זה ניתן להבין את הנאמר: "וַיִּשְׁפֹּךְ שְׂמוּאֵל אֶת אַגָּג" (שמואל א טו לג). ואת הנאמר על הפסוק במדרש תנחומא:

ההלכה היא; שאחת לשנים עשר חדש חיבים לזכור את אשר עשה עמלק. ה'מהר"ם שיק' מעלה שאלה מענינת בנוגע לשנה מעוברת: כידוע פרשת 'זכור' נקראת בה בסמוך לפורים, החל באדר ב' ויוצא שמאז זכירת עמלק בשנה שעברה עברו יותר משנים עשר חדש וכיצד יש, אם כן, לנהוג? והשיב בשם ה'חתם סופר': שאכן לפני שנה מעוברת, כמו השנה, יש להקפיד לצאת ידי חובת מחית זכר עמלק בקריאת הפרשה בשבת זו 'כי תצא' ובכך לצמצם את ההמתנה בין 'זכור' של השנה היוצאת לבין זו שנקרא בשנה הבאה,

פרשת 'כי תצא'

"לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם"

אותיות המלה בכור רומזות על ענין הכפילות שהבכור נוטל אותה

פנינים לפרשה

"וַיִּתְּנוּ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׂבִי" (כא י')

מה דהתורה כתבה: **"וַיִּתְּנוּ ה' אֱלֹקֶיךָ"** מבאר ה'משך חכמה': דהוא תנאי בהיתר יפת תואר, שדוקא אם נתנו ה' ביד ישראל. אבל במלחמה רגילה שאלו שובין מהן והאויב שובה ג"כ והדרך כשעושים שלום מחליפין השבויים, א"כ יתכן, שבעבור היפ"ת יעכבו תמורתה מישראל חשוב ונכבד, לכן כתוב: אשר **"נָתְנוּ"**, דרך בזה הותר.

"וְהִסִּירָה אֶת שְׂמַלְתְּךָ מֵעַלֶיךָ" (כא יג')

דרשו חז"ל ומובא ברש"י: **'לפי שהם נאים, שעובדי כוכבים בנותיהם מתקשטות במלחמה, בשביל להזנות אחרים עמהם.'**

ומבאר הגר"א באדרת אליהו: שלמדו כן, היות וכתבי: **"שְׂמַלְתְּךָ"** שזה מורה על בגד העליון העשוי לקישוט וכמו שמתרגם בתרגום עה"פ: **"וְלֹא יִלְבַּשׁ גְּבֵר שְׂמַלְתְּ אִשָּׁה"** (דברים כב) - **'ולא יתקן גבר בתקוני איתתא.'**

וכן י"ל לפי"ז מה שנאמר: **"וְיִכַן תַּעֲשֶׂה לְשְׂמַלְתּוֹ וְיִכַן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֹתָ אֲחִיךָ"**. דיעוין במשנה (בב"מ כז): **'אף השמלה היתה בכלל כל אלו. ולמה יצאת? להקיש אליה, לומר לך: מה שמלה מיוחדת, שיש בה סימנין ויש לה תובעין - אף כל..'** ע"ש, דדוקא נקט שמלה דזה מורה על תובעין היות וזה בגד נאה.

וכן מה דנאמר בפרשת 'בא' (יב לד) **"מִשְׂאֲרֹתֶם צָרְרֹת בְּשְׂמַלְתֶּם"** ואיתא ב'מכילתא' (מובא ברש"י): **'אע"פ שבהמות הרבה הוליקו עמהם, מחבבים היו את המצוות' ששמו על שכמם. ולהנ"ל י"ל: דהחיבוב היה גם בזה שיצאו**

מבאר ה'טעמא דקרא' דיבואר ע"פ המדרש בפרשת 'לך לך' (מב ג) **'כ"מ שנאמר: "וַיִּהְיֶה" לשון צער. וכ"מ שנאמר: "וַיִּהְיֶה" לשון שמחה.'** והיה קשה לחז"ל: למה כאן אצל גרושין כתוב: **"וַיִּהְיֶה"** לשון שמחה? ולכן דרשו: **'הכתוב מבשרך..'** והוא בשורה טובה שיגרשה ולא תוליד לו בן סורר. וכן בפסוק השני: **"וַיִּהְיֶה הַבֵּן הַבְּכֹר לְשִׁנְיָאָה"** פרש"י: **'הכתוב מבשרך..'** שהבן הבכור יהיה לשנואה. וזה ג"כ נדרש מלשון: **"וַיִּהְיֶה"** שמבשרים לשנואה שיהיה לה הבכור. ועיין ב'משך חכמה'.

"בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת בְּנָיו אֶת אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ" (כא טז)

כתב הבעה"ט: **"את אשר יִהְיֶה לוֹ"** בגמטריא 'מלמד שהבן נוטל בראוי כמבוחזק'.

"בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת בְּנָיו אֶת אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ" (כא יז)

כתב האו"ח: **'ולא אמר: "בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ**

למדבר עם בגדיהם היפים שהם שמלות ולא חששו שיתבלו במדבר. ואולם על עצם דברי האדרת אליהו העירני הגר"ח קנייבסקי שליט"א מהפרשה של מוציא שם רע שכתוב: **"וּפְרָשׁוּ הַשְּׂמָלָה לְפָנֵי זְקֵנֵי הָעִיר"** (דברים כב) ושם ודאי אין הכונה לבגד יפה. (ואולם ברש"י כתב: **"וּפְרָשׁוּ הַשְּׂמָלָה" הרי זה משל - מחורוין הדברים כשמלה' ע"ש.**

וזה תלוי במחלוקת התנאים; אם מיירי בבעילה ואולי אדרבה דמזה שכתוב **"שְׂמָלָה"** הוציאו חז"ל את הרברים מפשוטם ודרשו: **'מחורוין הדברים כשמלה'**. ושוב ראיתי ב'מלבי"ם' בסוף משפטים עה"פ: **'אם קבל תחבל שְׂמַלְתְּ רַעָךְ"** שכתב ג"כ כהאדר"א, ששמלה מורה על בגדים חשובים והביא הרבה ראיות לזה והעיר מ'וּפְרָשׁוּ הַשְּׂמָלָה לְפָנֵי זְקֵנֵי הָעִיר' ועי"ש בארוכה מש"כ.

"וַיִּהְיֶה אִם לֹא חֶפְצְךָ בָּהּ" (כא יד)

עיין רש"י והוא מהספרי: **ש'הכתוב מבשרך; שסופך לשנואתה'**. וכתב הרא"מ: **'לא ידעתי מהיכן זה נדרש? דהרי אצטריך קרא לגופיה!'**

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

כליו הפוכים וכדאיתא שם. לכן פה הלשון "נְדָחִים".

"לא תראה את שור אחיך" (כב א)

הנה ב'משפטים' הלשון **"פי תראה"** (שמות כג ה).

מבאר ה'משך חכמה': משום דשם כתוב: **"שנאף"** ודרשו ב'אלו מציאות': **'אוהב לפרוק - ושונא לטעון; מצוה בשונא'**. וזה דמיירי כשיש עוד אברה, או לפרוק. ומוכרח להתבונן ולחשוב איזה קודם. אבל פה שיש רק אחד אסור לחשוב ולהתמהמה כמעט רגע, לכן כתוב **"לא תראה"**.

"והשבתו לו" (כב ב)

דרשו ב'ספרי': **'אף את עצמו אתה משיב לו'**. מבאר המלבי"ם: כבר התבאר ב'אילת השחר' (כלל קנא): ששני פעלים הבאים זה אחר זה, שהפעל השני משלים וגומר פעולת הפועל הראשון, יבא הפועל השני בלא כנוי. וא"כ היה צריך פה לכתוב: **"והשבתו לו"** בלא כנוי! וזה שפה כתוב: **"והשבתו"** עם ו, דרשו: **'לרבות השבת גופו'** שזה נדרש **"והשבתו"** וע"ש מש"כ בפסוק הבא.

"לא תראה את חמור אחיך" (כב ד)

כתב ה'משך חכמה' בפרשת 'משפטים' (כג ד) כתיב: **"אִיכָה"** ופה כתוב: **"אָחִיךָ"**.

והביאור לפי"מ דאיתא בפסחים (ק"ג): לגבי הדין שמותר לשנאו ושאלה הגמרא: וכי מותר לשנאו אותו? הרי כתוב: **"לא תשנא את אחיך בְּלִבְּכֶם"**. ומתרצת הגמרא; שראה בו דבר ערוה וזה היה קודם העגל אשר היו כולם ממלכת גוי קדוש. אבל לא כן אחרי כל המסות אשר נכשלו בעונות אם יראה אדם בחבירו חטא, אם יפשפש במעשיו ימצא כמה מכשולים ופקפוקים, זה בפרט זה - וזה בפרט זה. לכן אסור לשנאו איש כזה, רק מי שהוא בעצמו סר מרע וצדיק תמים בדרכיו. אבל קשה למצא כמותו. וע"ז אמרו: **'ראיתי בני עליה והן מועטין'** (סוכה מה:). לכן פה כתוב: **"אָחִיךָ"**. ועיין מש"כ ברבנו בחיי. ■

הנה פה הלשון **"מקרבך"** אבל באשת איש כתוב: **"ובערת הרע מישראל"**. מבאר הגר"א מובא בספר 'הכתב והקבלה': שביעור הרע הוא טעם למיתתו, כי טומאתו מתפשטת בכל אנשי עירו ויבערו הרע מקרבם. אבל בא"א מתפשטת הטומאה בכל ישראל, לכן שם כתוב: **"ובערת הרע מישראל"**.

"ורגמהו כל אנשי עירו... וכי יהיה באיש... ותלית" (כא כא כב)

כתב הבעה"ט: **"וסמך לו פרשת נתלין ל'רגמהו', לומר; שכל הנסקלין נתלין"** (סנהדרין מה:)

"וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת" (כא כב)

איתא ב'קול אליהו': רבים מקשים, הלא **"חטא"** הוא שוגג ואיך יהיה **"משפט מות"**. וגם היה לו לומר; **וכי יעשה איש!** ולמה אמר: **"וכי יהיה באיש?"** והביאור: אם נעשה לו ממשפט מות - חטא והוא שוגג; כגון: שעשה תשובה! וכאשר מוציאים אותו למיתה והוא צועק לומר שמתחרט על העבר ולא יעשה עוד.. ועושה תשובה מיראה ונעשו לו זדונות כשגגות, אמרה תורה מ"מ **"והומת"**. כמו שאמרו חכמינו ז"ל במסכת מכות (ג:): **'ר' עקיבא אומר: "חייבי כריתות ישנן בכלל מלקות ארבעים, שאם עשה תשובה, בית דין של מעלה מוחלין להם. חייבי מיתות בית דין, אם עשו תשובה, אין בית דין של מטה מוחלין להם' ולכן כתיב: "וכי יהיה באיש" ולא אמר; וכי יעשה איש, דר"ל: שיהיה בו רק קצת מחטאו אשר עשה; שנעשה מזדונו שוגג, ג"כ אז **"והומת"**.**

"לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים" (כב א)

כתב ה'מלבי"ם': בפרשת 'משפטים' כתוב **"פי תפגע שור איכה או חמור תעה"** ולמה פה הלשון **"נדחים"**? אלא שזה יבואר עפי"ד חז"ל במשנה בב"מ (ל:): ובגמ' שם: **'דתועה מיירי שהוא חוץ לתחום'** (כמש"ש בסי' כ"ג) אבל פה מדובר שהם בתוך התחום רק שנדחו ממקומם והסימן לזה אם החמור

את אשר יהיה לו את בניו" להסמיק תיבת **"הנחילו"** למאמר **"את בניו"** לרמוז סברת חכמים בב"ב (קל) שיכול האב להנחיל לבן אחד מבניו יותר ממה שמגיע לו כפי החלוקה.

"לתת לו פי שנים" (כא יז)

כתב הבעה"ט: **'בשביל שהוא נוטל פי שנים, יש באותיות בכור ענין כפילות. הבי"ת כפולה על האל"ף שלפניה. וכן הכ"ף על הו"ו שלפניה וכן הרי"ש. והו"ו נכתבת כפולה שכותבין אותה ב' ווי"ן'.**

"פי יהיה לאיש בן סורר ומורה" (כא יח)

צריך באור; למה פה כתוב: **"מורה"** מלא בו' ואח"כ כתוב שאמרו אל זקני עירו: **"בננו זה סורר ומרה"** כתוב חסר? ומבאר ה'טעמא דקרא': י"ל, משום שדרך ההורים להקטין תמיד חטא בניהם ולכן זה חסר. וע"ע בבעה"ט.

"בננו זה.. זולל וסבא" (כא כ)

הגמרא בסנהדרין אומרת (עא:). **'אינו נעשה בן סורר ומורה, עד שיאכל בשר וישתה יין... שנאמר: "אל תהי בסבאי יין בזוללי בשר למו" (משלי כג). ואומר: "פי סבא וזולל ינרש"'**

וצ"ב; למה כאן כתוב: **"זולל"** ואח"כ **"סבא"** ושם כתוב **"סבא וזולל"**, **"אל תהי בסבאי יין בזוללי בשר למו"?**

מבאר ה'טעמא דקרא': דרך התורה לכתוב בכל מקום **"לא זו, אף זו"** כמ"ש בזבחים (ק"ט). וכ"כ תוס' בבכורות (מא:). והנה סובא יין הוא עולה יותר גדולה מזוללי בשר, שהרי בשר נצרך לבריאות כמ"ש ר"פ 'כסוי הדם'. ולכך קאמר: **"בננו זה... איננו שמע בקלנו"** ולא רק זה, אלא הוא גם זולל בשר ולא רק זו, אפילו סובא יין. אבל שם קאמר איפכא: **"אל תהי בסבאי יין"** ולא זו בלבד, רק אפילו **"בזוללי בשר"**, **"פי סבא וזולל ינרש"**.

"ובערת הרע מקרבך" (כא כא)

'גנזי המלך' מציג שאלות מעשיות שיש להן מענה בדפים הנלמדים במסגרת 'הדף היומי', עם ביאור 'חברותא'. למותר לציין שאין לסמוך על הנאמר בו לפסיקת הלכה

התרת נדר קודם חלותו

מערכת 'חברותא'

מיוחד * 'גנזי המלך'

שאלה: האם אפשר להתיר נדר שעדין לא הגיע המועד שבו צריך הנדר לחול?

תשובה: שנינו במסכת יבמות (קט:): **'רבי נתן אומר: "הנודר - כאילו בנה במה (מחוץ למקום המקדש) והמקיימו - כאילו הקריב עליה קרבן"'** (מחוץ למקום המקדש).

דהיינו: מוטב לו לאדם שלא לנדור כלל ואם בכל זאת נדר, מוטב לו להישאל על נדרו ולא להסתכן באי קיומו.

ובשו"ת 'ביע אומר' (א יו"ד טז) הביא מעשה באדם שנהג כמה שנים להתענות ביום ערב ראש השנה, אך עתה לרגל חולשתו הוא נאלץ שלא להתענות ורוצה לעשות התרה על מנהגו, כי הנהוג הנהגה טובה, הרי זה כאילו נדר לעשות זאת ואם רוצה להפסיק את הנהגתו הטובה הרי הוא צריך התרת חכם. כמו שהנודר נדר יכול לבוא לפני חכם לנמק את חרטתו מנדרו והחכם מתיר לו את נדרו.

והשאלה היא: האם יכול לעשות את ההתרה לפני ערב ר"ה על אף שעדין לא הגיע ערב ראש השנה וממילא לא הגיע עדין זמן החיוב להתענות? או שהוא צריך לחכות עד יום ערב ר"ה כדי שיחול תוקף הנדר ורק אז הוא יוכל להישאל לפני חכם על הנהגתו לצום בערב ראש השנה והחכם יתיר לו אז את נדרו?

וכתב: שבעיקר הדבר **'אין מתירין את הנדר עד שיחול הנדר'**. מצינו מחלוקת בראשונים האם כלל זה הוא גם בתולה נדרו בימים.

וכך כתב הר"ן בנדרים (ז): **'האומר: 'קונם עלי דבר פלוני לאחר שלשים יום' חל הנדר מיקרי וחכם מתיר. דלא פליגי ר' נתן ורבנן, אלא בתולה נדרו באם שאפשר שלא יחול הנדר לעולם, אבל תולה נדרו בימים, כיון שסוף איסורו לחול אע"פ שלא חל עדין חכם מתיר. ואיכא מ"ד דאפילו בכה"ג כיון שמכל מקום עדין אינו נאסר, אין חכם מתיר.'**

וכ"כ תלמיד מהר"ם מרוטנברג (בס' תשב"ץ קח) וז"ל: **'מי שנדר להתענות תענית בה"ב (שני חמישי שני) אחר חצי שנה, או אחר תקופה, יכולין להתיר לו הנדר קודם שיחול, הואיל ואתי הוא ממילא.'**

וכתב 'הרשב"ץ' (ח"ג קפב): (בענין נידוי של יהודה שקבל על עצמו נידוי בשני עולמות והיה הנידוי שלו צריך הפרה כמו הפרת הנדר כדאמרין במסכת מכות (יא):) שהיו **'עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון'** מכיון שלא התירו לו את הנדר.

וטעם הדבר שלא התירו לו: כיון שיהודה נידה עצמו בשני עולמות ושני נידויים היו; אחד בעוה"ז שכן התירו לו ואחד נידוי לעוה"ב שלא היו יכולין להתירו עד שיחול - ובא משה רבינו והתפלל עליו.

ומשמע מדבריו: שאף בנדר התלוי בזמן, אי אפשר להתירו עד שיחול, שהרי נידויו לעוה"ב הוא כמו נדר התלוי בזמן ואעפ"כ לא היו יכולין להתיר נדרו.

ובשו"ת הרשב"ץ (ח"ב עב) הביא שם הרב השואל את דברי רבינו ירוחם: שהמנדה את עצמו בעוה"ז ובעוה"ב אין לו הפרה וראיה מיהודה שנדה את עצמו לעוה"ב ולא התירו יעקב.

וכתב על כך הרשב"ץ: אין הפרתו מעלה ומורדת לעולם הבא, שאינו שלנו היום, עד שימות המנודה ההוא ואז יתפללו עליו הראויים שתקובל תפלתם בענין זה.

ובזה אתי שפיר מה שהוקשה לראשונים (בהשגות הראב"ד פ"ז מהלכות ת"ת יא), למה לא התירו בנימין הצדיק, או יעקב אבינו, את נדר יהודה? וככל הדברים האלה כתב נכדו בשו"ת 'יכין ובעוז' ח"א נח (שלא התיר יעקב ליהודה את נידוי ולפי שידע שלא תועיל התרתו כלום מפני שהעוה"ב אינו עולם שלנו היום, עד שימות המנודה ויתפללו עליו הראויים שתקובל תפלתם ולא היה ביד יעקב ולא ביד שום אדם להתירו,

שהרי קודם שמת עדין לא חל ו'אין מתירין את הנדר עד שיחול', וכשמת חל הנידוי ולפיכך היו עצמותיו מגולגלין בארון וכו'.

ולפי זה י"ל: שאע"פ שדעת הרשב"ץ להקל בנדר התלוי בזמן שאפשר להתירו לפני שיגיע הזמן, ענין יהודה שאני והיינו משום שאין בכח התרתו להועיל לענין עולם שאינו שלנו, אבל לעולם סתם, נדר התלוי בזמן יש לו התרה.

ונראה, שבמנהג של מצוה שנחשב כנדר מדרבנן בלבד, אפשר להקל כי הדבר תלוי במחלוקת.

אמנם עדין יש לדון, בחלוק בין נדר דאורייתא לדרבנן שהרי פסק מרן (רמ"א יז) ש'המנדה עצמו על תנאי, אין מתירין לו עד שיחול הנידוי'.

והנה קי"ל (רח"ד) מי שנידו אותו ועבר על הנידוי שלא נהג במשך כמה ימים בהלכות הרחקה שחייב לנהוג בהם המנודה, אינו צריך לנהוג איסור כימים שנהג בהם היתר מפני שהנידוי הוא מדרבנן.

ומוכח שעל אף שהרחקות של נידוי הן רק מדרבנן בכל זאת אין מתירין את הנידוי עד שיחול הנידוי. וא"כ י"ל; שאף במנהג שאיסור בטולו הוא מדרבנן אין להתירו עד שיחול.

ובאמת שכן נראה להוכיח שעצם איסור זה שאף בנדר התלוי בזמן צריך שיחול הנדר שפסקו מרן בש"ע, אינו אלא מתורת ספק, שהרי פסק מרן (רכח ח) **'מי שנשבע, או נדר שאם לא יפרענו חמיו את חובו כלפיו קודם הפסח, שלא יהיה בחג העצרת בעירו, הגיע פסח ולא פרעו ונתחרט, אין מתירין לו נדרו עד העצרת. וטוב שיתירו לו פעמים; אחד**

אחר הפסח ואחד אחר העצרת' ומבואר בכ"י: שהוא משום דהוי ספיקא דדינא.

ויש עוד מקום להקל בנידון זה מאחר שכבר חל הנדר בערבי ר"ה שעברו עליו בתענית וממילא חל חיוב הנדר להתענות בער"ה דנא.

וכן מצינו בשו"ת 'בית יהודה' (ח"ב צז) הנ"ל שכתב: לגבי מי שנדר להתענות בכל ערב ראש חדש, כיון שכבר התענה כמה ערבי ר"ח, חל הנדר, שלא אמרו אלא בכגון שנדר שלא לאכול מר"ח אייר ועדין לא התחיל כלל, אבל זה שכבר התענה בכמה ער"ח, הרי חל עליו האיסור. ■

כל המעונין לזכות ולהיות שותף בהכפת **420,000** עמודי התורה של 'גנזי המלך' בכל שבוע, יתרום 500 שקלים לע"נ, רפואה, זיווג, הצלחה, פרנסה, זרע חי וקיים וכו' ויקבל פרסום בקוביה כדלעיל.

050-6500666
03-6762226

יעמדו על הברכה

אלברטו אברהם בן קוסטאנצה חזרה בתשובה ברכה והצלחה	מארקו בן אלידה ברכה והצלחה לכל משפחתו
ויקי חיים בן מסעודה ברכה והצלחה	אנג'לו בן ג'יורדיטה יזכה לחזור בתשובה שלמה עם כל משפחתו
רפואה שלמה במהרה לציון נוריאל בן נרדה	דוד בן רינה יזכה להיות צדיק וירא שמים
יואב חיים בן מזל שיקום ממיטת חוליו בריא ושלם	סברניה בת ונדה תזכה לזרע של קיימא
רפואה שלמה להרר ראדה בת רחל ושורה בת עדינה	מארקו בן סילביה ברכה והצלחה לבנותיו
עדי בן שרה יזכו לפרנסה טובה	יצחק ג'וליה ולאורה בני רחל ושון בן ג'וליה יזכו לתורה ולמצוות
משפחת טויטו והילדים לכל הישועות	נזי סימו בן לאורה ילנה בת מארלן יזכו לחזור בתשובה שלמה
רחל בת ג'וליה תזכה לכל טובה וברכה	מסעודה בת ליזה רפואה שלמה

חדש עלינו שנת מנחה ושלום האש השנה עם "אוצרות החיים"
באזורה רחמינית גמולה

במלון גרמלס מולד ירושלים בהשתתפות:

- הרב ישראל נח ברגר שליט"א
- הרב אורי יצחק שליט"א
- הפייטן דוד שלמה שירו
- הרצאות מרתקות פעילות לילדים

פנסיון מלא
מיום רביעי-מוצ"ש
כט' באלול - ג' בתשרי
(למונים) 12-15/09/07

לפרטים "אוצרות החיים"
050-3131740/1 03-6880091

רחוב האדמו"ר 41 מקוצק בני ברק

להודו בקדיש

למכירה ספרי תורה מהודרים
שנכתבו ע"י סופרים מומחים, יראי שמים בכתב ספרדי, בית יוסף והאר"י

מבצע מיוחד
כל הרוכש ספר תורה עד ראש השנה יקבל ארגז מהודר (או עצי חיים ומעיל)

לפרטים והזמנות נא לפנות לשי
052-80-777-22

לפרסום
ב'גנזי המלך' צלצל עכשיו
03-6762226

להרויח בגדול!

בתכנית 'כח כפלים'

מלאו הוראת קבע זו על סך \$28*

ותקבלו

<p>חינם!</p> <p>טיול לאתרים בצפון</p>	<p>חינם!</p> <p>קלטות וידאו, CD, טייפ וספרים</p>
<p>חינם!</p> <p>מנוי שנתי ל'גנזי המלך'</p>	<p>חינם!</p> <p>מנוי שנתי לעתון 'ארבע כנפות'</p>
<p>חינם!</p> <p>סוף שבוע ששי שבת עם הרב אמנון יצחק</p>	

תאריך: _____ הוראה לחיוב חשבון לתוכנית "כח כפלים" למשך שנה מינימום

לכבוד בנק _____ כתובת הבנק _____ מס' הסניף _____

1. אני/ו הח'מ שם בעל/י החשבון _____ משפחה _____ מס' זהות / ח.פ. _____

רח' _____ מס' _____ עיר _____ מיקוד _____ טל. בבית _____ פלאפון _____

קוד מסלוקה		סוג חשבון		מס' חשבון בבנק				קוד מוסד	
בנק	סניף								
				2	3	9	2		

אסמכתא / מס' מזהה של הלקוח בחברה

נתן/ים לכם בזה הוראה לחיוב חשבוננו/הי"ל בסניככם, בנין תרומתי ל"שופר" בסכומים ובמועדים שיומאצו לכם מידי פעם במסגרת באמצעי מנטה, או רשימות ע"י "שופר" כמפורט מטה ב"פרטי הרשאה".
 2) ידוע לי/לנו כי: א. הוראה זו ניתנת לבטול ע"י הודעה ממני/מאתנו בכתב לבנק ול"שופר" שתכנס לתוקף יום עסקים אחד לאחר מתן ההודעה בבנק וכן ניתנת לבטול ע"י הוראת כל דין. ב. אהיה/נהיה רשאי/ים לבטל מראש חיוב מסוים ובלבד, שהודעה על כך תימסר על ידי/נו לבנק בכתב, לפחות יום עסקים אחד לפני מועד החיוב. ג. אהיה/נהיה רשאי/ים לבטל חיוב, לא יותר ממשלש ימים ממועד החיוב, אם אוכיח/נוכיח לבנק, כי החיוב אינו תואם את המועדים או הסכומים שנקבעו בכתב הרשאה, אם נקבעו. 3) ידוע לי/נו כי הפרטים שציינו בכתב הרשאה ומילויים, הם נושאים שעלינו להסדיר את המטב. 4) ידוע לי/נו כי סכומי החיוב ע"י הרשאה זו, יופיעו בדפי החשבון וכי לא תישלח לי/נו ע"י הבנק הודעה מיוחדת בין חיובים אלה. 5) הבנק יפעל בהתאם להוראות בכתב הרשאה זה, כל עוד מצב החשבון יאפשר זאת, וכל עוד לא תהיה מניעה חוקית או אחרת לביצוע. 6) הבנק רשאי להוציא/נו מן ההסדר המפורט בכתב הרשאה זה, אם תהיה לו סבה סבירה לכך, ויודיע לי/נו על כך מיד לאחר קבלת החלטתו, תוך ציון הסיבה. 7) נא לאשר ל"שופר" בספח המחובר לזה, קבלת ההוראות אלו ממני/מאתנו.

פרטי הרשאה:

1. סכום החיוב ומועדו, יקבעו מעת לעת ע"י "שופר" ע"י (העקרונות לקביעתם):

2. בדיקת החיוב: [סמן במשבצת המתאימה]

\$ 28 זכאות ליחיד

\$ 56 זכאות לזוג

20 לחודש 30 לחודש

חתימת בעל/י החשבון _____

תורם נכבד, שים לב: הוראה לחיוב חשבון זו אמורה להגיע לבנק דרך "שופר" עליך לשלוח את הטופס ל"שופר" ת.ד. 2711 בני ברק, טל: 03-677779